

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Moralo Le Tereka Ya Ho Iphumana (ATP)

Puo ya Lapeng: Sesotho

Kereiti 1 Kotara 4

Dikahare

Selelekela	1
Dipeelo tsa ho iphumana tsa Moralo wa Thuto wa Selemo	2
Tsebo ya Puo ya Lapeng	2
Dikahare tsa Puo ya Lapeng	2
Medumo le Ho bala ka tataiso ya sehlopha.	2
Tlwaelo e sisintsweng ya beke bakeng sa puo ya lapeng ya motheo o tlase wa thuto	6
Mosebetsi e sisintsweng bakeng sa motheo o tlase wa thuto (FP) (o tobaneng le dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo).	7
Medumo le ho bala ka tataiso ya sehlopha	15
Lenaneo la medumo: Puo ya Lapeng Sesotho	16
Moralo wa mosebetsi wa Moralo le Tereka	19
Mookotaba 1	20
Mookotaba 2	22
Mookotaba 3	24
Mookotaba 4	26
Mookotaba 5: Poeletso	28
Lenaneo la tekanyetso	30
Lenane la tlhopiso: Mohato o tlase Puo ya Lapeng	30
Tekanyetso ya ho ithuta	31
Ho sebedisa dirubiriki	31
Phetolo	32
Tekanyetso ya thuto: Karete ya dintlha	33
Kereiti 1 Kotara 4: Mohlala wa Tekanyetso ya semmuso	34

Selelekela

Matitjhere a mohato o tlase a ratehang,

Sewa se seholo sa COVID 19 se re siile le phephetso e kgolo thutong. Ha re kgutlela ho 'sekolo se tlwaelehileng', bohle re lokela ho sebetsa ka matla le ka bohlale ho etsa bonnete hore mokgwa wa tshebetso wa rona o a iphumana. Sena ke se bohlokwa haholo mohatong o tlase wa thuto, moo bana ba ithutang tsebo ya ho bala le ho ngola. Afrika Borwa e hloka hore o etse ka matla ohle a hao o matlafatse baithuti ba hao ka tsebo ena, ele hore ha ba ithute feela ho bala, feela qetellong ba eba le bokgoni ba ho 'balla ho ithuta'. Tokomane ena e bopetswe ho o thusa ho fihlella sena. Ka ho sebetsa ka moralo ona, re na le tshepo hore o tla kgona ho tobana le tahlehelo ya nako ya thuto le ho ruta, mme o behe baithuti ba hao boemong boo ba tshwanetseng ho ba ho bona. Re lebohela boinehelo, boikitlaetso mmoho le ho sebetsa ka thata ho hlokahalang ho tswa ho wena. O aha setjhaba sa rona ele ka nnete.

Re o lakaletsa mahlohonolo kotareng ena e tlang,

Sehlopha sa ho Iphumana le ho Tereka sa Moralo wa Thuto wa Selemo sa Lefapha la Thuto ya Motheo/NECT

Dipeelo tsa ho iphumana tsa Moralo wa Thuto wa Selemo

- Dibeke di 10 Kotareng ya 4 ya ho iphumana ya Lefapha la Thuto ya Motheo
- Dibeke tsena tse 10 di arotswe ka potoloho tse 5 tsa thuto.
- Potolohong ya beke tse ding le tse ding tse pedi, dikarolo tsohle tsa thuto ya puo di lokelwa ho akaretswa ka tsela e latelang, o sebedisa nako e nyane:

BONYANE BA CAPS TEKANYETSO YA NAKO	KEREITI 1	KEREITI 2	KEREITI 3
Ho mamela le ho bua	Metsotso e 45	Metsotso e 45	Metsotso e 45
Ho Bala le Medumo	Dihora tse 4 metsotso e 30	Dihora tse 4 metsotso e 30	Dihora tse 4 metsotso e 30
Mongolo	Hora e 1	Metsotso e 45	Metsotso e 45
Ho ngola	Metsotso e 45	Hora e 1	Hora e 1
KAKARETSO	DIHORA TSE 7	DIHORA TSE 7	DIHORA TSE 7

Tsebo ya Puo ya Lapeng

- Boiphumano ba Moralo wa Thuto wa Selemo (ATP) ya puo ya lapeng e hlophisitswe ho bontsha matitjhere hore ke tsebo efe eo ba tshwanetseng ho aha ho yona bakeng sa karolo e nngwe le enngwe ya thuto.
- Ho bohlokwa ho ehlwa hore dibeke tse ding le tse ding tse pedi, tsebo e boptjwang e a tshwana karolong le karolong, e le hore ho be le pheta-pheto e ngata bakeng sa ho aha le ho matlafatsa tsebo.

Dikahare tsa Puo ya Lapeng

- Potoloho ya beke tse ding le tse ding tse pedi, matitjhere a lokela ho kgetha mookotaba.
- Mookotaba ona o hlalosa dikahare tsa potoloho eo.
- Mohlala, ha titjhere a kgetha mookotaba '**Bohle re ya sekolong**', dikahare tsohle di lokela ho ikamahanya le mookotaba ona, di kenyelletsa le:
 - Tlotlontswe e rutwang, mohlala: **bala; kgokahanya; bapisa; ithuta; China; kereiti ya pele.**
 - **Diraeme kapa dipina** tse rutwang. **Ke rata ho bala le ho ngola.**
 - Pale e balwang ka nako ya **Ho bala ka kopanelo**, mohlala: Pale ya sehlooho sa: **Kereiti ya pele Afrika Borwa le China.**
 - **Mosebetsi wa Ho Ngola** oo baithuti ba tshwanetseng ho o phetha, mohlala: **Ngola polelo tse 2 ka seo baithuti ba China ba se etsang.**

Medumo le Ho bala ka tataiso ya sehlopha.

- Ho bala ka tataiso ya sehlopha le medumo, ke tsona feela tseo dikahare tsa tsona di sa amaneng le mookotaba.
- Bakeng sa ho ithuta ho bala, baithuti ba lokela ho rutwa medumo ya puo ka mokgwa wa tatellano, le mokgwa wa ho arola/qhaqholla le ho kopanya medumo ena.
- Ebe, ba ikwetlisa ho bala mantswe le dipale ba sebedisa tsebo ya bona ho qapodisa mantswe.

Ha re lekoleng hore ke bokgoni le dikahare dife tse thathamisitsweng Moralong wa Thuto wa Selemo (ATP) bakeng sa Kereiti 1 Kotara 4:

KAKARETSO YA BOIPHUMANO YA MORALO WA THUTO WA SELEMO: KEREITI 1 KOTARA 4	
HO MAMELA LE HO BUA	
1	Etsa thothokiso le diraeme ebile o etsa ka diketso.
2	Bua ka boiphihlelo ba hae, mohlala, o bua ditaba tse ntjha a sa di phethe.
3	Mamela tlhahlamano ya ditaello mme a arabele ka tshwanelo.
4	Mamela ntle le tshitiso, a bontshe sebui hlompho.
5	Eba le seabo dipuisanong, a botsa ebile a araba dipotso.
6	Mamela pale mme a ntshe maikutlo ka pale
7	Mamela pale ka kgahleho le ka thabo, a take setshwantsho mme a ngole le sehlooho sa sona.
8	Ho hlophisa dintlha, mohl: ka ho sebedisa ditshwantsho tse qhalaneng.
9	Sebedisa dintho tse ding jwaloka polelo, tlhaku e kgolo, kgutlo
10	Mamela, natefelwa le ho araba ditshwantsho le diphazele tsa mantswe, dilotho le metlae bakeng sa ho ithabisa, ka ho sebedisa puo ya boinahanelo.
11	Pheta pale e tsebahalang e nang le qalo, bohare/mmele le qetelo, a fetola bophahamo ba lentswe le sehalo.

MEDUMO	
<i>Tlhokomediso ho titjhere:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Etsa bonnete hore o bopa le ho qhaqholla mantswe</i> • <i>Ka ho utlwa (tlhokomediso ya medumo/phonemic awareness)</i> • <i>Ka ho utlwa le ho bona (medumo/phonics)</i> 	
1	Hlwaya dikamano tsa tlhaku le modumo ya ditlhaku tsohle
2	Boeletsa motswako wa didumammoho tse tlwaelehileng qalong ya lentswe (mohl. tsela-, thola)
3	Lemoha didumammoho tsa medumo e tshwanang (mohl., r-a-t-a e ka emelwa ke l-a-t-a kapa r-u-t-a)
4	Elellwa medumo e phahamisitsweng mantsweng (moh., tseba-tsebisa; loka-lokisa; bopa-bopile)
5	Sebedisa motswako wa dumammoho tse kopaneng ho bopa le ho qhaqholla mantswe (mohl: n-tlh-a)
6	Hlophisa mantswe ho latela leloko le le leng. (mohl: ela, epa, eta, ema, ala, aba, ana)
7	Hlwaya bongata ba mantswe a qalang ka (se- le- di-)
8	Ithuta ho ngola mantswe a leshome ka beke dithutong tsa medumo

MONGOLO

- 1 Tshwara pensele le kherayone ka nepo
- 2 Kopitsa a ngole mantse ka ho siya dibaka ka ho nepahala.
- 3 Bopa ditlhaku tse kgolo le tse nyane ka nepo ho latela boholo le sebaka, ho bolelang, ho qala le ho qetela sebakeng se nepahetseng
- 4 Bopa dinomoro ka nepo
- 5 Sebedisa disebediswa tsa ho ngola ka nepo: pensele, raba, rula.

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

Tlhokomediso ho titjhere:

- *Dudisa bana ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang ba ho bala.*
- *Kgetha diratswana/dibuka ka boemo ba tsebo ya ho bala ya sehlopha ka seng*
- *Mamela setho sa sehlopha ka seng ha se bala ka bo mong mme o fane ka tataiso ha ba bala.*

- 1 Balla mongolo wa hae hodimo ka tataiso ya sehlopha mmoho le titjhere, ho bolelang hore, sehlopha kaofela se bala pale e tshwanang
- 2 Itekola ha a bala, ho elellwa mantse le tekokutlwisiso
- 3 Bontsha kutlwisiso ya matshwao a puo ha a balla hodimo
- 4 Sebedisa medumo, ditemoso tsa sebopeho, hlophollo ya sebopeho le mantse a hlahang kgafetsa ha a bala.
- 5 Sebedisa moelelo wa taba le tsebo ya ho hlahloba bakeng sa kutlwisiso.
- 6 Tswela pele ho aha tlotlontse e hlahang kgafetsa.
- 7 Bala ka bokgeleke bo eketsehang le ka maikutlo.

HO BALA KA BOIKEMELO

- 1 Bala dibuka ho tswa sekgutlwaneng sa ho bala sa phaposiburutelo
- 2 Bala mongolo wa hae, mme o qala ho lokisa diphoso

HO BALA KA KOPANELO

- 1 Bala buka e le baithuti kaofela padisommohong / Mamela le ho latela ha titjhere a bala buka
- 2 Hlwaya tlhahlamano ya diketsahalo.
- 3 Sebedisa bokantle ba buka le ditshwantsho ho akanya/noha.
- 4 Sebedisa ditemoso le ditshwantsho tse bukeng bakeng sa kutlwisiso
- 5 Hlwaya bothata ba pele paleng bo etsang hore pale e nne e tswela pele
- 6 Araba dipotso tse tswang temeng tse batlang ho nahanisa ka keello e tebileng mme di bulehile.
- 7 Hlalosa tlhahisoleseding ho tloha diphousetareng
- 8 Elellwa sesosa le ditlamorao tsa pale

HO NGOLA

Tlhokomediso ho titjhere:

- Sebedisa mesebetsi ya ho ngola ka kopanelo ho bontsha mehatlo ya ho ngola (mekgwaritso, ho ngola le ho phatlalatsa)
- Fana ka sebopeho (foreimi) sa ho ngola ho thusa baithuti ho ngola dipale tsa bona.

1 Phehisa ka mehopolo bakeng sa, mme a thuse ho boelets'a pale ya phaposi/sehlopha

2 Buisana le sehlopha mabapi le dintlha tseo ba tla ngola ka tsona.

3 Peleta mantsw'e a tlwaelehileng ka nepo

4 Sebedisa mantsw'e a bonwang a tlwaelehileng le medumo eo a ithutileng

5 Aha pokello ya mantsw'e le bukantswe/dikshenare eo a iketseditseng yona.

6 O phetha mesebetsi ya mongolo, e kenyeletsang mokgwaritso, ho ngola le ho phatlalatsa:

a Ngola dipolelo bonyane tse 3 ka ditaba tsa hae kapa pale ya boiqapelo

b Ngola le bontsha ka polelo e kgutshwane sehloohong se itseng ho phehisa bukeng ya sekgutlwana sa bala

7 O hlwaya a be a sebedise puo ka nepo, ho kenyeletsa le:

a Matshwao a puo: kgutlo, ditlhaku tse kgolo, masupi,

b Bopa bongata ba mantsw'e a tlwaelehileng ka ho eketsa ka 'ng'

c Qala ho sebedisa lekgathe lefitile le lekgathe lejwale ka nepo ha a ngola

d Sebedisa maetelli ka nepo

HO THEHA TLWAELO YA HO ITHUTA PUO

- E meng ya mekgwa ya ho etsa bonnete ba hore o sebedisa nako e lekanyeditsweng ka nepo ho akaretsa tsebo yohle e Moralong wa Thuto ya Selemo (ATP), ke ho theha tlwaelo ya ho ithuta puo.
- Tlwaelo e sisintsweng ya beke le beke, e ka sebediswang potolohong ya beke tse pedi e ya latela.
 - Tlwaelo ena e sebedisa **BONYANE BA NAKO** bakeng sa puo ya lapeng (dihora tse 7).
 - Tlwaelo ena e hlophisitse ho sebetse dikereiting tsohle

Tlwaelo e sisintsweng ya beke bakeng sa puo ya lapeng ya motheo o tlase wa thuto

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	NAKO: KAKARETSO	NAKO: HO BUA LE HO MAMELA	NAKO: HO BALA LE MEDUMO	NAKO: MONGOLO	NAKO: HO NGOLA
Mantaha	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	MONGOLO	Tekanyetso e seng ya semmuso	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO NGOLA	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 30				Metsotso e 30
Labobedi	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo le mantswa a matjha	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	MONGOLO	Ruta tlhaku le mantswa a matjha	Metsotso e 15			Metsotso e 15	
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
Laboraro	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo le mantswa a matjha	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	MONGOLO	Ruta tlhaku le mantswa a matjha	Metsotso e 15			Metsotso e 15	
Labone	HO NGOLA	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15				Metsotso e 15
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BALA LE MEDUMO	Kwetliso ya medumo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
Labohlano	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	HO BALA LE MEDUMO	Kwetliso ya medumo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
			Dihora tse 7	Metsotso e 45	Dihora tse 4 le metsotso e 30	Hora e 1	Metsotso e 45

Na o a bona hore nako e lekantsweng ya karolo e nngwe le nngwe e nepahetse?

Mesebetsi e sisintsweng bakeng sa motheo o tlase wa thuto (FP) (o tobaneng le dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo).

- Ka lebaka la hore bongata ba bokgoni bo tshwanang bo lokela ho ntlafatswa, e kaba mohopolo o motle ho etsa mesebetsi e tshwanang kapa ho e pheta beke le beke.
 - Hona ho etsa bonnete ba hore o akaretsa tsebo kapa bokgoni bohle bo hlokwang Moralong wa Thuto wa Selemo.
 - Ho etsa hape le hore ho ruta le ho ithuta ho hlophehe hantle, hobane hang ha baithuti mmoho le wena le tlwaetse mesebetsi, nako e ka senywang ditlhalosong e a bolokeha.
- Moralo o latelang o sisinya mesebetsi e ka etswang kgafetsa beke le beke ho fihlella dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo.
- Moo tsebo kapa dikateng di lokelang ho akaretswa (ho ya ka Moralo wa Thuto wa Selemo) tsena le tsona di lokela ho kenyeletswa.
- Hlokomela: Matitjhere a lokela ho sebedisa mesebetsi ya buka ya mosebetsi ya DBE ha ho hloka hala.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Mantaha	HO MAMELA LE HO BUA	Mesebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> • Tsebisa mookotaba • Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe • Ruta pina kapa raeme • Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenareng tsa bona
	MONGOLO	Tekanyetso eo e seng ya semmuso	<ul style="list-style-type: none"> • Fana ka tekanyetso eo e seng ya semmuso ho bona hore baithuti ba hopola mantswe le medumo e rutilweng nako e fetileng • Kopa baithuti ho ngola mantswe a 10 ho tswa thutong ya medumo le mantseng a bonwang • Hlahloba hape mongolo – popo ya ditlhaku, tlhaku tse kgolo, sebaka
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo MOSEBETSI PELE HO PADISO	<ul style="list-style-type: none"> • Mosebetsi pele ho padiso • Bontsha baithuti ditshwantsho ho tswa paleng • Ba botse ho etsahalang • Ba kope ba nohe se etsahalang

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Mantaha	HO NGOLA (Potoloho ya beke 1)	Tshebetso le ho ngola ho kopaneng: HO RALA	<p>Bolella baithuti sehlooho</p> <p>Bolella baithuti mosebetsi wa ho ngola oo o o kgethileng, mohlala:</p> <ul style="list-style-type: none"> a Ngola polelo a sebedisa mantswa a tlwaelehileng le medumo eo a ithutileng b Ngola le ho bontsha ka polelo e kgutshwane sehloohong se itseng ho phehisa bukeng ya sekgutlwana sa ho bala c Ngola bonyane dipolelo tse 3, ka ditaba tsa hae kapa pale ya boiqapelo d Hlophisa dintlha ka mokgwa wa dikerafo jwalo ka tjhate kapa molapalo <ul style="list-style-type: none"> • Bontsha baithuti hore ba KGWARITSE/RALE jwang mongolo wa bona ka ho taka ditshwantsho le ho kenyeletsa dihlooho tsa ditshwantsho • Kopa mehopolo ya moralo (ho ngola ka kopanelo) • Bolella baithuti ho phethela meralo ya bona (ba se kopisane) • Ebe, o ngola foreimi ya ho rala bakeng sa polelo ya pele tlapangolong, le ho bontsha baithuti hore o e phethela jwang (ho ngola ka kopanelo). • Siya foreimi ya polelo tlapangolong, mme o bolelle baithuti ho ngola dipolelo tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> • Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho boikemelo) • Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa • Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) • Boeletsa medumo le mantswa a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha • Efa sehlopha tema boemong ba bona • Mamela moithuti ka mong ha a bala.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labobebdi	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo o motjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> • Sebedisa lenaneo la medumo ka mokgwa wa puo ya hao • Ruta baithuti ho bala modumo o motjha • Ba rute ho bala mantswe a sebedisang modumo o motjha le medumo e rutilweng (nantswe a qhaqhollehang) • Ba bontshe hore ba qhaqholle le ho bopa mantswe jwang (qala ka mantswe a ditlhaku tse 3 tse sebedisang modumo o le mong) • Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	MONGOLO	Ruta tlhaku e ntjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> • Ke mohopolo o motle ho tsamaisa mongolo le medumo • Ruta baithuti hore ba ngole jwang tlhaku kapa modumo oo ba ithutileng – tlhaku e kgolo le e nyane • Ruta baithuti hore ba ngole mantswe le dipolelo jwang ba sebedisa modumo • Ruta baithuti ho kopisa polelo e kgutshwane e sebedisang modumo le mantswe ao ba ithutileng ona • Lokisa tshwaro ya baithuti ya pensele, boemo, popo ya tlhaku, sebaka le boholo • Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo PADISO YA PELE	<ul style="list-style-type: none"> • Padiso ya pele • Balla baithuti pale ka bokgeleke le ka maikutlo. • Emisa o hlalose moo ho hlokahalang. • Supa o be o hlalose dikarolwana tsa puo, tse kenyeletsang: <ul style="list-style-type: none"> a Maemedi b Lekgathe lefitile le lekgathe lejwale c Maetelli d Bongata – (se- le- di) • Kamora ho bala, botsa dipotso tse latelang. <ul style="list-style-type: none"> a Hopola (mang, kae, neng, eng, jj.) b Hlwaya baphetwa ba sehlooho c Hlwaya mohopolo wa sehlooho d Tatelano (ho etsahetseng pele, hwa latela, qetellong) e Sesosa le ditlamorao (ho etsahetseng e le ditlamorao tsa...) f Dipotso tse bulehileng (hobaneng / e kabe o entse eng / o kgona ho etsa kgokahanyo / o akanya eng / o ka etsa tekolo)

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labobebdi	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho boikemelo) Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha Efa sehlopha tema e boemong ba bona Mamela baithuti ka bong ha bala ka boikemelo

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Laboraro	HO MAMELA LE HO BUA	Mosebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe ya mookotaba. Bina pina kapa raeme/thothokiso Etsa mosebetsi o mong, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Ditaba – Kopa baithuti ba 2 ho o qoqela ditaba tse ntjha b Pheta pale ya boiqapelo – Kopa baithuti bohle ho iqapela pale ka tema e itseng mme ba phetele molekane c Dipapadi – Bapala papadi ya puo d Metlae – Kopa baithuti ba 2 ho etsa metlae kapa dilotho e Hlophisa dintho Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenaring tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo o motjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> Sebetsa lenaneo la medumo ka mokgwa wa puo ya hao. Ruta baithuti ho bala modumo o motjha Ba rute ho bala mantswe a sebedisang modumo o motjha le medumo e rutilweng (mantse a qapodisehang) Ba bontshe hore ba qapodise le ho bopa mantswe jwang (qala ka mantswe a ditlhaku tse 3 tse sebedisang modumo o le mong) Etsa mosebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Laboraro	MONGOLO	Ruta tlhaku e ntjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> Ke mohopolo o motle ho tsamaisa mongolo le medumo Ruta baithuti hore ba ngole jwang tlhaku kapa modumo oo ba ithutileng – tlhaku e kgolo le e nyane Ruta baithuti hore ba ngole mantswe le dipolelo jwang ba sebedisa modumo Ruta baithuti ho kopisa polelo e kgutshwane e sebedisang modumo le mantswe ao ba ithutileng ona Ruta baithuti ho bopa dinomoro ka nepo Lokisa tshwaro ya baithuti ya pensele, boemo, popo ya tlhaku, sebaka le boholo Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO NGOLA (Potoloho ya Beke 1)	Ho ngola le tshebetso ya ho ngola ka kopanelo HO RALA	<ul style="list-style-type: none"> Hopotsa baithuti ka mosebetsi wa ho ngola Ngola moralo le mothalo wa hao wa Mantaha tlapangolong Ngola moralo wa hao le polelo ya pele tlapangolong Ngola foreimi ya ho ngola tlapangolong Bontsha baithuti hore ba RALE jwang mongolo wa bona Bolella baithuti hore ba sebedise moralo wa bona mmoho le foreimi ya mosebetsi ho ngola meralo ya bona
	HO BALALE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka bo mong) Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetse le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a bonwang mmoho le sehlopha. Efa sehlopha tema e boemong ba bona Mamela moithuti ka mong ha a bala ka boikemelo.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labone	HO BALA LE MEDUMO	Boikwetliso ba medumo	<ul style="list-style-type: none"> • Boeletsa medumo e mmedi e rutilweng ka Labobedi le Laboraro • Etsa mosebetsi wa medumo mmoho le phaposi, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Kopanya medumo mmoho ho bopa lentsewe b Arola mantswe ka medumo c Arola mantswe ka dinoko d Hlophisa mantswe ka sehlopha sa mantswe a lelapa e Hlophisa mantswe ka medumo e tlwaelehileng ya malapa f Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo PADISO YA BOBEDI	<ul style="list-style-type: none"> • Padiso ya bobedi • Balla baithuti pale ka bokgeleke le ka maikutlo. • Kamora ho bala, botsa dipotso tse kenyeletsang: <ul style="list-style-type: none"> a Hopola (mang, kae, neng, eng, jj.) b Tatelano (ho etsahetseng pele, hwa latela, qetellong) c Sesosa le ditlamorao (ho etsahetseng e le ditlamorao tsa...) d Dipotso tse bulehileng (hobaneng / e kabe o entse eng / o kgona ho etsa kgokahanyo / o akanya eng / o ka etsa tekolo) • Kopa baithuti ho ipopela dipotso tsa bona ka seratswana, mme ba botse molekane
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> • Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho bo mong) • Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa • Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba enang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) • Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha. • Efa sehlopha tema e boemong ba bona. • Mamela moithuti ha bala ka bo mong.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labohlano	HO MAMELA LE HO BUA	Mesebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe ya mookotaba Bina pina kapa o etse raeme/thothokiso Etsa mosebetsi o mong wa molomo <ul style="list-style-type: none"> a Beha baithuti ka dihlopha ho buisana ka seratswana, sebedisa foreimi (ke ratile... / ha ke a rata... / ke nahana seratswana sena se ngolletswe ho ...) b Pheta pale ka boiqapelo – Kopa baithuti ho sebetsa ka dihlopha mme ba kopanye tema ya pale. Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenaring tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Boikwetliso ba medumo	<ul style="list-style-type: none"> Boeletsa medumo e mmedi e rutilweng ka Labobedi le Laboraro, mmoho le e meng e rutilweng kotareng ena. Etsa mosebetsi wa medumo le phaposi <ul style="list-style-type: none"> a Kopanya medumo mmoho ho bopa lentswa b Arola mantswe ka medumo. c Bopa mantswe o sebedisa medumo d Arola mantswe ka medumo e Ngola polelo ya hao o sebedisa mantswe a modumo f Etsa mosebetsi o loketseng wa buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo MOSEBETSI KAMORA PADISO	<ul style="list-style-type: none"> Mosebetsi kamora padiso Etsa mosebetsi ho kopanela le pale boemong bo tebileng, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Tshwantshiso – beha baithuti ka dihlopha ho tshwantshisa pale b Pheta pale le motswalle – motswalle ka mong a qoqe pale ka tatelano e nepahetseng c Akaretsa – moithuti ka mong o phetela motswalle seo pale e neng e le ka sona ka dipolelo tse 2-3 d Taka setshwantsho ka pale mme o be o ngole sehlooho
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho bo mong) Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba enang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha Efa sehlopha tema e boemong ba bona Mamela moithuti ka mong ha bala ka boikemelo.

Na o hlokometse hore ka hara karolo enngwe le enngwe, ditlwaelo di ya sebediswa? Sheba, ebe o elelletswe hore ditlwaelo di kenyeleditswe:

MESEBETSI YA MOLOMO

Mantaha: Tsebisa mookotaba, ruta tlotlontswe, ruta pina kapa raeme/thotokiso

Laboraro: Ruta tlotlontswe, bina pina kapa raeme, etsa mosebetsi o mong

Labohlano: Ruta tlotlontswe, bina pina kapa raeme, etsa mosebetsi o mong

MEDUMO LE HO NGOLA

Mantaha: Fana ka tekanyetso eo e seng ya semmuso ho sheba bokgoni ba medumo le ho ngola

Labobedi: Ruta modumo o motjha le mantswe; ruta tsela ya ho ngola ditlhaku le mantswe

Laboraro: Ruta modumo o motjha le mantswe; ruta tsela ya ho ngola ditlhaku le mantswe

Labone: Etsa mosebetsi wa ho ikwetlisetsa ho sebedisa medumo e rutilweng

Labohlano: Etsa mosebetsi wa ikwetlisetsa ho sebedisa medumo e rutilweng

HO BALA KA KOPANENLO

Mantaha: Pele ho padiso

Labobedi: Padiso ya pele

Labone: Padiso ya bobedi

Labohlano: Kamora padiso

MONGOLO

Mantaha: Ho rala le ho thala

Laboraro: Ho thala

Na ebe sena se utlwahala? Ke diphetoho dife tseo o ka di etsang?

Medumo le ho bala ka tataiso ya sehlopha

Jwaloka titjhere ya mohato o tlase wa thuto, boikarabelo bo bohlokwa ka ho fetisisa ke ho etsa bonnete ba hore baithuti ba tseba ho bala!

Ditataiso tsa motheo tseo o lokelang ho di latela ho ruta medumo ke ho:

- 1 Etsa bonnete hore o phetha lenaneo la medumo, le kenyeletsang medumo yohle ya puo ya hao.**
 - Lenaneo la medumo la NECT la Sesotho le kenyeleditswe ka tlase - lokoloha ho le sebedisa, kapa o sebedise lenaneo le leng le leng le hlwailweng ke profense ya hao, setereke kapa sekolo.
- 2 Sebetsa lenaneo la hao ka mokgwa wa tatelano. Bakeng sa modumo o mong le o mong:**
 - Etsa bonnete hore baithuti ba utlwa modumo, mme ba kgona ho qoholla modumo mantsweng.
 - Ruta baithuti dikamano tsa lentse le modumo – kamoo modumo o shebahalang ka teng.
 - Kwetlisa ho kopanya modumo mmoho le medumo e meng e tsejwang ho bopa mantse. Bala diratswana tse kenyeletsang mantse a sebedisang modumo.
 - Boeletsa medumo yohle e rutilweng kgafetsa.

Ditataiso tsa motheo tseo o lokelang ho di latela ho ruta ho bala ke ho:

- 1** Hlophisa baithuti ka dihlopha tsa bokgoni ba bona ba ho bala.
- 2** Bitsa sehlopha ka seng ho o balla, bonyane hang ka beke.
- 3** Baithuti ba sokolang, leka ho ba mamela habedi kapa hararo ka beke.
- 4** Sebedisa tema e nepahetseng – ka dihlopha tse ding, o ka iphumana o sebetsa tabeng ya ho boeletsa medumo le ho etsa popo ya mantse.
- 5** Ha o sebetsa le sehlopha, mamela moithuti ka mong a bala ka boikemelo.
- 6** Ruta baithuti ho qapodisa mantse ao ba sa a tsebeng kamehla – ha moithuti a fihla lentse leo a sa tsebeng ho le bala, mo thuse ho le qapodisa. O se ke wa le feta kapa wa bitsa moithuti e mong ho bala lentse leo.
- 7** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, beha baithuti ka bobedi ho phetha mesebetsi ya ho bala mmoho, ha o ntse o sebetsa le sehlopha se senyane.

Lenaneo la medumo: Puo ya Lapeng Sesotho

- Ho bohlokwa ho ruta baithuti medumo yohle ya puo ka mokgwa wa tatelano.
- Medumo e rutilweng lenaneong la medumo la Sesotho Puo ya Lapeng la NECT e tlhahlamantsitswe ka tlase – lokoloha ho e sebedisa jwalo ka tataiso.
- Ka lebaka ka sewa se seholo, bana ba bangata ba fetilwe ke thuto e bohlokwa ya medumo.
- Ka kopo fumana hore ke medumo efe eo baithuti ba e tsebang le eo ba sa e tsebang, mme o sebetse lenaneo ka mokgwa wa tatelano, ho tobana le thuto eo baithuti ba sa e tholang.

Ela hloko:

- **Medumo e ka dibolokong tse putswa** ke e hlwailweng ho tswa ho ATP ya Kereiti ya 1 Kotara 4
- Etsa bonnete hore baithuti ba hao ba tseba medumo ena

MEDUMO SESOTHO				HLAHOBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
a				
m	m-a-m-a = mama	a-m-a = ama		
o	o-n-a = ona	o-m-a = oma		
n	n-o-n-a = nona	n-a-n-a = nana	n-a-m-a = nama	
l	l-o-m-a = loma	l-o-n-a = lona	m-o-l-a = mola	
e	e-m-a = ema	e-m-e = eme	e-n-a = ena	
i	i-n-a = ina	i-l-e = ile	i-m-a = ima	
w	w-e-n-a = wena	w-o-n-a = wona	w-a-n-e = wane	
b	b-a-l-a = bala	b-a-n-a = bana	b-o-n-a = bona	
y	y-e-n-a = yena	y-o-n-a = yona	y-a-n-e = yane	
mm	mm-e = mme	mm-i-l-a = mmila	mm-o-n-e = mmone	
nn	nn-e = nne	b-a-nn-a = banna	nn-a-n-a = nnana	
ll	ll-a = lla	ll-e-l-a = llela	ll-i-l-e = llile	
u	u-l-u = ulu	b-u-l-a = bul	m-o-b-u = mobu	
k	k-a-m-a = kama	k-o-b-o = kobo	k-e-n-a = kena	
d	d-u-l-a = dula	d-i-l-a = dila	d-u-k-a = duka	
t	t-a-u = tau	t-o-l-a = tola	l-e-t-a-m-o = letamo	
s	s-e-s-a = sesa	s-o-m-o = somo	s-i-l-a = sila	
r	r-e-a = rea	r-u-a = rua	l-e-r-a-t-o = lerato	
h	h-u-l-a = hula	h-e-m-a = hema	h-o-k-o = hoko	
f	f-o-f-a = fofa	f-o-l-a = fola	f-e-l-a = fela	
p	p-a-n-a = pana	p-a-k-a = paka	p-e-p-a = pepa	
j	j-a-l-a = jala	j-e-l-e = jele	j-e-k-e = jeke	
q	q-a-l-a = qala	q-e-l-a = qela	q-o-q-a = qoqa	
mp	mp-a = mpa	mp-o-n-e = mpone	mp-e-h-a = mpeha	

MEDUMO SESOTHO				HLAHOBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
nt	nt-a = nta	nt-a-t-e = ntate	nt-o-m-a = ntoma	
ng	ng-a-t-a = ngata	ng-o-l-a = ngola	m-o-ng-o-l-o = mongolo	
ny	ny-a-l-a = nyala	ny-e-k-a = nyeka	ny-o-k-o = nyoko	
kg	kg-o-m-o = kgomo	kg-e-n-a = kgena	kg-o-l-o = kgolo	
ph	ph-u-l-a = phula	ph-o-k-a = phoka	ph-e-m-a = phema	
tl	tl-a-l-a = tlala	tl-o-l-a = tlola	tl-a-m-a = tlama	
nk	nk-o = nko	nk-a = nka	m-o-nk-o = monko	
sh	sh-e-b-a = sheba	sh-a-p-a = shapa	sh-o-b-a = shoba	
hl	hl-a-p-a = hlapa	hl-o-l-a = hlola	hl-e-k-a = hleka	
ts	ts-o-k-a = tsoka	ts-e-k-a = tseka	l-e-ts-a-ts-i = letsatsi	
th	th-a-b-o = thabo	th-u-l-a = thula	th-i-p-a = thipa	
tj	tj-o-t-o = tjoto	tj-o-d-i-e-ts-a = tjodietsa	tj-a-l-e = tjale	
tw	tw-e-b-a = tweba	n-tw-a = ntw-a	n-tw-e-n-g = ntweg	
jw	jw-a-l-a = jwala	jw-a-l-e = jwale	jw-a-n-g = jwang	
lw	lw-a-n-a = lwana	lw-a-n-e-l-a = lwanela	l-e-lw-a-l-a = lelwala	
rw	rw-a-l-a = rwala	rw-e-s-a = rwesa	m-o-rw-e-ts-a-n-a = morwetsana	
sw	sw-a-sw-a = swaswa	sw-a-b-i-l-e = swabile	m-a-sw-a-b-i = maswabi	
hw	hw-a-m-a = hwama	l-e-hw-a-t-a-t-a = lehwatata	hw-e-t-l-a = hwetla	
kw	kw-a-l-a = kwala	kw-e-n-a = kwena	kw-a-kw-a-r-i-r-i = kwakwariri	
nw	nw-a = nwa	nw-e-l-e = nw-e-l-e	m-o-nw-a-n-a = monwana	
qw	qw-e-l-a = qwela	qw-a-qw-a = qwaqwa	qw-a-h-a - qwaha	
qh	qh-o-m-a = qhoma	qh-o-ts-a = qhotsa	m-a-qh-u-ts-u = maqhutsu	
aa	t-w-aa = twaa	m-aa-n-o = maano		
ee	f-ee-l-a = feela	l-ee = lee	s-e-l-ee-l-e = seleele	
oo	hl-oo-h-o = hlooho			
uu	th-uu-b-e = thuube	ph-uu! = phuu!	t-uu = tuu	
tsh	tsh-e-l-a = tshela	tsh-o-l-a = tshola	tsh-e-l-e-l-a = tshelela	
mph	mph-o-q-a = mphoqa	mph-a = mpha	mph-e-h-e-l-a = mphehela	
nkg	nkg-o = nkgo	nkg-o-n-o = nkgono	nkg-i-n-a = nkgina	
ntj	ntj-a = ntja	ntj-e-l-l-a = ntjella	ntj-a-m-e-l-a = ntjamela	
nng	nng-w-e = nngwe	b-o-n-ngw-e = bonngwe	s-o-nng-w-e = sonngwe	

MEDUMO SESOTHO				HLAHLIBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
ngw	ngw-a-n-a = ngwana	ngw-a-n-a-n-a = ngwanana	ngw-e-ts-i = ngwetsi	
nts	nts-u = ntsu	nts-e-b-a = ntseba	nts-i-p-a = ntsipa	
nth	nth-o = ntho	nth-u-l-a = nthula	nth-o-l-a = nthola	
ntl	ntl-o = ntlo	ntl-o-l-a = ntlola	ntl-e-l-a = ntlela	
tjh	tjh-a-b-a = tjhaba	tjh-e-l-e = tjhele	l-e-tjh-o-b-a = letjhoba	
tlh	tlh-a-p-a = tlhapa	tlh-a-p-i = tlhapi	tlh-o-l-o = tlholo	
tlw	n-tlw-a-n-a = ntlwana	u-tlw-a = utlwa	u-tlw-i-s-i-s-a = utlwisisa	
thw	thw-a-s-a = thwasa	d-i-thw-e-l-e = dithwele	m-o-thw-e-b-e = mothwebe	
shw	shw-e-l-e = shwele	s-e-shw-e-shw-e = seshweshwe	shw-e-shw-e = shweshwe	
qhw	qhw-a-e-l-a = qhwaela	qhw-e-ts-e = qhwetse	qhw-e-l-a = qhwela	
nqhw	nqhw-a-e-l-a = nqhwaela	nqhw-e-l-a = nqhwela	nqhw-e-ts-e = nqhwetse	
ntlh	ntlh-a = ntlha	m-a-ntlh-a = mantlha	ntlh-a-b-a = ntlhaba	
ntjh	ntjh-a = ntjha	ntjh-a-f-a-ts-a = ntjhafatsa	ntjh-e-i-l-e = ntjheile	
ntsw	ntsw-a-k-i = ntswaki	ntsw-a-k-e-l-a = ntswakela	ntsw-e-l-a = ntswela	
tlhw	tlhw-a-r-i-ts-a = tlhwaritsa	tlhw-a-r-e = tlhware	d-i-tlhw-a-r-e = ditlhware	
kgw	kgw-a-o = kgwao	kgw-a-r-i-ts-a = kgwaritsa	kgw-a-th-a = kgwatha	
hlw	hlw-a-y-a = hlwaya	l-e-hlw-a = lehlwa	hlw-a-hlw-a = hlwahlwa	
nthw	nthw-e-s-a = nthwesa	nthw-e-n-a = nthwena	nthw-a-n-a-n-y-a-n-a = nthwananyana	
tshw	tshw-a-r-a = tshwara	tshw-e-l-a = tshwela	tshw-a-y-a = tshwaya	
ntshw	ntshw-a-n-tsh-a = ntshwantsha	ntshw-e-l-a = ntshwela	ntshw-a-n-e-l-a = ntshwanela	
nkgw	nkgwa-kg-w-a-th-o-ll-a = nkgwakgwatholla	nkgw-e-s-a = nkgwesa	nkgw-a-th-a = nkgwatha	
ntsh	ntsh-a = ntsha	ntsh-i-ts-e = ntshitse	ntsh-i-y-a = ntshiya	
tjhw	tjhwa-tl-a = tjhwatla	tjhw-a-tl-e-h-a = tjhwatleha	tjhw-a-tl-e-h-i-l-e = tjhwatlehile	
mptjh	mptjh-e = mptjhe	mptjh-a-n-e = mptjhane		
ntlhw	ntlhw-e-l-a = ntlhwela	ntlhw-e-s-a = ntlhwesa	ntlhw-e-k-i-s-e-ts-a = ntlhwekisetsa	
ntjhw	ntjhw-a-t-l-e-l-a = ntjhwatlela	ntjhw-a-t-l-i-s-a = ntjhwatlisa	ntjhw-a-t-l-e-ts-e = ntjhwatletse	

Moralo wa mosebetsi wa Moralo le Tereka

Moralo le tereka ya kharikhulamo tse latelang di sebedisa ditlwaelo le mesebetsi e hlahositsweng nakong e fetileng.

ATP

- Ho na le maqephe a senang letho a Meralo le Ditereka, tseo o ka di sebedisang ho latela kwahelo ya hao ya kharikhulamo kotara.
- O ka kgetha ho etsa poeletso bekeng ya 9 & 10.
- Ha o rata, iketsetse ditlwaelo le mesebetsi ya hao, etsa bonnete feela hore di ikamahanya le CAPS le Moralo wa Thuto wa Selemo (ATP).
- Ebe, o etsa Moralo le Tereka ya hao ho latela kwahelo ya kharikhulamo ya hao ya Kotara ya 4.

Hopola, lenaneo le hlophisitsweng la Puo ya Lapeng ya Kereiti 1- 3 la NECT le a fumanaha ho tswa webosaeteng: www.nect.org.za

Mookotaba 1:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 2:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 3:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 4:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 5: Poeletso

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Lenaneo la tekanyetso

Tekanyetso ya ho ithuta

- **Lenane la thlopiiso** le latelang le kenyeletsa **dintlha tse bohlokwa tsa tsebo ya ho bala le ho ngola** bakeng sa baithuti ba hao hore ba tsebe ho eba le tsebo mohatong ona.
- Ena ke **tsebo ya motheo ya ho tseba ho ngola le ho bala** eo **baithuti bohle ba lokelang ho e fumana qetellong ya Kereiti 3**.
- Ha hona mokgwa o bobebe wa ho latela 'Tekanyetso ya ho ithuta', kapa 'Tekanyetso e thusang morutwana le titjhere ho fihlela sepheo sa thuto'.
- Ho o thusa ho etsa sena ka tsela ya maleba, o ka nna wa batla ho leka tse latelang:
 - a Etsa **buka ya direkoto tsa tekanyetso**, mme o e boloke ho wena ka nako tsohle.
 - b Buka ena e lokela ho ba le letshwao la LEKUNUTU.
 - c Bukeng ena, **eba le karolo ya moithuti ka mong**.
 - d Nakong yohle ya letsatsi, **ela hloko tshebetso ya baithuti**, mme o ngole dintlha tsa seo o se bonang mabapi le bokgoni bona.
- Ka ho qoholleha ela hloko **baithuti bao ba sa bontsheng kgatelopele**, mme o **sebetse le bona** ho tobana le diphephetso tsa bona.

Lenane la tlhopiso: Mohato o tlase Puo ya Lapeng

Bokgoni ba ho laola mosebetsi wa hae le boithati (Mosebetsi ya sehlooho)	✓
Latela ditakanyetso le ditebello ka phaposiburutelong	
Laola maikutlo a hae	
Sebetsa ka boikemelo	
Sebetsa mmoho le ba bang dithlophisong tsa sehlopha	
Tadimana le ho phethela mesebetsi nakong e lekantsweng	
Hopola le kgokahanya thuto e fetileng le thuto e ntjha	
Theha le ho boloka dikamano tse ntle	
Pheella le diphephetsong – ha a inehela	
HO MAMELA LE HO BUA	✓
Sebedisa tlotlontswe e ntseng e eketseha ha a bua	
Latela ditaelo	
Botsa dipotso	
Araba dipotso ka nepo, a sebedisa ka ho eketseha dipolelo tse ntse di thatafala le ho feta	
Sebedisa tsebo ya ho qoqa le ho buisana ka nepo	
TLHOKOMELO YA MEDUMO LE MEDUMO	✓
Arola mantswa ho ya ka medumo ya ona (ka kutlo)	
Kopanya medumo mmoho ka ho bitsa mantswa (Ka kutlo)	
Ellellwa le ho bala mantswa ohle a rutilweng (o ithuta kgokahanyo ya tlhaku le modumo)	
Bopa le ho qhaqholla mantswa a ngotsweng a sebedisa medumo e rutilweng	

HO BALA	✓
Leka kamehla ho arola (qapodisa) mantswe a matjha a sebedisa tsebo ya modumo wa tlhaku.	
Bala ditema tsa leqephe la mosebetsi ka nepo le ka bokgeleke bo eketsehileng.	
KUTLWISISO	✓
<i>Mohatong o tlase, bokgoni bona bo lokela ho ahwa nakong ya ho bala ka kopanelo – ha titjhere a balla seratswana se thata hodimo.</i>	
Bontsha kgahleho le ho batla ho tseba dipaleng tse balwang ka kopanelo.	
Araba dipotso tsa motheo tsa poeletso ka nepo.	
Fana ka mohopolo o nang le kelello, o tiileng ho dipotso tse 'batlang lebaka'.	
Akaretsa diketsahalo tsa sehlooho tsa pale e balletsweng hodimo.	
Bua ka ho hlaka sepheo kapa molaetsa wa pale e badilweng.	
Hopola le ho hokanya dipale tsa nako e fetileng le tse ntjha.	
MONGOLO	✓
Tshwara pensele le disebediswa tsa ho ngola ka nepo – a sebedisa menwana e meraro ho tshwara	
Bopa ditlhaku tse rutilweng ka nepo le ka ho hlaka	
Ngola ka lebelo le hlokahalang – a qeta mosebetsi ka nako e lekantsweng	
HO NGOLA	✓
Sebedisa mongolo ho bua mohopolo wa hae (ha a kopitse)	
Ngola ka boikemelo (sebedisa maano a ho ngola ho phethela mosebetsi wa mongolo)	
Sebedisa tsebo ya nyallano ya modumo wa tlhaku ho ngola mantswe (mopeleto o qapilweng)	
Bala mongolo wa hae, a balla metswalle.	

Tekanyetso ya ho ithuta

- O ka kgetha ho iketsetsa **tekanyetso ya mosebetsi ya semmuso ya hao** (FAT) ho ya ka tataiso tse **Karolong ya Poeletso 4 ya CAPS**.
- Kapa, **mohlala wa tekanyetso ya mosebetsi ya semmuso ya Kotara 4 e kenyeleditswe ka tlase**. O ka sebedisa tekanyetso ena ya mosebetsi ya semmuso e le jwalo, kapa o ka e amahanya le maemo hore o e sebedise ka phaposiburutelong ya hao.
- 'Karete ya dintlha' e kenyeleditswe moo o ka tlatsang sephetho sa tekanyetso ya baithuti ya karolo enngwe le enngwe. Re tshepa o fumane tataiso ena ya tekanyetso e le molemo.

Ho sebedisa dirubiriki

- Dirubiriki tse latelang di na le ditlhaloso tsa maemo a mane.
- Di bontsha hape le tataiso ya tekanyetso ya boemo bo bong le bo bong.
- Ho tlatsaetsa, letshwao le abilwe bakeng sa tlhaloso ka nngwe ho ya ka mokgwa wa yona. Hona ho bontshitswe masakaneng a pela tlhaloso.
- O ka sebedisa dibopeho ho hlahloba baithuti ba hao ka tsela tse fapaneng, ho ya kgetho e hlwaileng ke profense kapa setereke sa hao. Mohlala:
 - a O ka kgetha ho sebetsa ka boemo kapa tekanyetso bakeng sa mosebetsi wa tekanyetso.
 - b Kapa, o ka kgetha ho sebetsa ka letshwao bakeng sa moithuti ka mong.

Mohlala:

- a** Titjhare wa Peter o behile letshwao la sekere bakeng sa katleho ya hae ho ya mokgwa wa teng.
- b** O bona hore boholo ba matshwao a sekere a wela BOEMONG BA 2 / TEKANYETSONG YA 3-4. Empa, o na le ntlha e le nngwe BOEMONG BA 1 / TEKANYETSONG YA 1-2. Mme jwale, o mo fa **Tekanyetso ya 3.**
- c** Ebe, o sebedsa dintlha tsa hae ho ya ka matshwao a mokgwa ka mong. O atleha ho fumana matshwao a 5 ho tswa ho a 14. Ha a arola ka 2, o atleha ho fumana 2.5, eo a e akaretsang hore ebe **Tekanyetso ya 3.**

RUBIRIKI	BOEMO 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO 2 TEKANYETSO 3-4	BOEMO 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO 4 TEKANYETSO 7
MOKGWA 1	Moithuti o pheta dikarolwana tsa pale tse nyane ka tlhahlamano e fosahetseng. (1)	Moithuti o pheta karolo tse itseng tsa pale ka tlhahlamano e nepahetseng, empa o kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (2) ✗	Moithuti o pheta boholo ba pale ka tlhahlamano e nepahetseng, empa a ka kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (3)	Moithuti o pheta pale ka tlhahlamano e nepahetseng, ka dintlha tse lekaneng ho etsa moelelo e hlake. (4-5)
MOKGWA 2	Moithuti o kgefutsa ka pheta-pheto, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswa le diratswana. (1)	Moithuti o kgefutsa ka nako e itseng, qeya-qeya le ho pheta mantswa kapa diatswana. (2) ✗	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke, kgefutsa moo le moo, qeya-qeya kapa ho pheta mantswa le diratswana. (3)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke le ka boitshepo, kante le ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswa kapa diratswana. (4-5)
MOKGWA 3	Ha hona phaphang ya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, kapa moithuti ha a utlwahale hantle. (1) ✗	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, feela ha se ka nepo ka nako tsohle. (2)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se itseng. (3)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se babatsehang. (4)

Phetolo

- Fetola matshwao ho tswa ho a 14 ho a isa tekanyetsong ya 1-7 ka ho a arola ka 2.

Re tshepa o tla fumana tataiso ena ya tekanyetso e le molemo

- Ho bohlokwa ho hopola hore mesebetsi ena ya tekanyetso le mekgwa ya manollo ke ditshisinyo feela.*
- Ka kopo sheba ho profense kapa setereke sa hao bakeng sa ditshwanelo tsa tekanyetso.*

Tekanyetso ya thuto: Karete ya dintlha							
Mabitso a baithuti	Ho mamela le ho bua	Medumo	Ho bala le kutlwisiso	Mongolo	Ho ngola	Ka kakaretso	
Nomoro ya mosebetsi ya tekanyetso	4.1	4.2	4.3	4.4	4.5	4.6	
1	Pheta pale e tsebahalang e nang le qalo, mmele le getelo, e fetola bophahamo ba lentswe le sehalo.	Elilwa ditlhaku tse pedi tsa didumammoho (nta, mpe, mpa)	Elilwa ditlhaku tse pedi tsa didumammoho (nta, mpe, mpa)	Balla buka hodimo ka sekghala, sebedisa medumo, ditemoso tsa boemo, hlophollo ya sebopeliso le mantse a hlang kgafetsa ha a bala.	Hiwaya bothata ba pele paleng bo etsang hore pale e nne e tswelle pele Araba dipotso tse tswang temeng tse batlang ho nahana...? / hobaneng ha...? mme di bulehile jwaloka 'o nahana...?' / hobaneng ha...? Kopitsa a ngole mantse a polelo ka nepo.	Ngola dipolelo tse tharo bonyane tsa ditaba tsa hae, a sebedisa medumo eo a ithutleng yona, le mantwe a tswaelehileng, ditlhaku tse kgolo le kgutlo.	
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

Kereiti 1 Kotara 4: Mohlala wa Tekanyetso ya semmuso

4.1: HO BUA LE HO MAMELA	
SEPHEO	Pheta pale e tlwaelehileng <ul style="list-style-type: none"> Pale e na le qalo, bohare, le qetelo Moithuti o fapanya sehalo le bophahamo ba lentswe
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> Etsa sena bekeng ya 8 le 9 Etsa sena nako e nngwe le e nngwe ha baithuti ba tlwaetse ho bala ka boikemelo kapa ka nako ya mosebetsi wa ho ngola
MOSEBETSI	Pheta pale e tlwaelehileng <ul style="list-style-type: none"> Hlalosetsa phaposi hore o tllile ho ba kopa hore ba tle ka pele mme ba o phetele pale eo ba e ratang ka ho fetisisa. Hopotsa baithuti hore ha ba pheta pale, e lokela ho ba le qalo, bohare/mmele le qetelo. Hape ba hopotse hore ba lokela sebedisa mantswe a bona ho etsa pale e kgahle. Qetellong, ba lokela ho ikwetlisa ho pheta pale, e le hore ba seke ba lebala seo ba se buang, kapa ho pheta seo ba se buileng. Ba fe metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona. Ba dumelle ho buisana le molekane ka pale tsa bona. Ba ka taka le ditshwantsho tse leibotsweng tsa karolo ya pale, ha o ntse o mametse baithuti ba bang. Hlahloba moithutika mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
SEBOPEHO LE TLHAHLAMANO	Moithuti o pheta dikarolwana tsa pale tse nyane ka tatelano e fosahetseng. (1)	Moithuti o pheta karolo tse itseng tsa pale ka tatelano e nepahetseng, empa o kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (2)	Moithuti o pheta boholo ba pale ka tatelano e nepahetseng, empa a ka kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (3)	Moithuti o pheta pale ka tatelano e nepahetseng, ka dintlha tse lekaneng ho etsa moelelo e hlake. (4-5)
BOQHETSEKE	Moithuti o kgefutsa ka pheta-pheto, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswe le diratswana. (1)	Moithuti o kgefutsa ka nako e itseng, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswe kapa diatswana. (2)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke, o kgefutsa moo le moo, ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswe le diratswana. (3)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke le ka boitshepo, kante le ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswe kapa diratswana. (4-5)
SEHALO LE BOPHAHAMO BA LENTSWE	Ha hona phaphang ya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, kapa moithuti ha a utlwahale hantle. (1) X	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, feela ha se ka nepo ka nako tsohle. (2)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se itseng. (3)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se babatsehang. (4)

4.2: MEDUMO	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Bopa mantswe o sebedisa medumo e rutilweng
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa sena bekeng ya 5 kapa 6, ka Mantaha ka nako ya thuto ya mongolo
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Bolella baithuti ho phetla leqephe le hlwekileng mme ba ngole sehlooho: Teko ya medumo • Ebe, o bontsha baithuti hore ba mene leqephe ka lehare jwang dibukeng tsa bona, mme ba nomore ho tloha 1-5 ka thoko, mme ho tloha ho 6 – 10 e be mahareng a leqephe. • Hlalosetsa baithuti hore o tlile ho bitsa nomoro ebe o bitsa lentswe • Ha baithuti ba sa tsebe ho ngola lentswe, ba tshwanetse ba take mola o monyane pela nomoro. • Kwetlisa baithuti ho kgutsa ka nako ya diteko, mme ba seke ba sheba mosebetsi wa mang kapa mang. • Bokeletsa lenane la medumo e 5 le mantswe a 10 ao o tla a bitsa – etsa bonnete ba hore lentswe ka leng le kenyeletsa tumammoho e kopanyang e rutilweng, mohlala.: ts. • Ebe, o bokeletsa piletso ya polelo e kgutshwane ya mantswe 5 o sebedisa mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a modumo ao baithuti ba tshwanetseng ho a tsebang. Bitsa polelo ena mme o laele baithuti hore ba e ngole fatshe. Bolella baithuti ho sebedisa matshwao a puo a nepahetseng (tlhaku e kgolo qalong ya polelo, kgutlo qetellong ya polelo). • Pheletsong ya teko, kgobokanya dibuka tsa baithuti tsa teko mme o tshwaye teko. • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa rubiriki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
TEKO YA PILETSO	Moithuti o peletile mantswe a 1-3 ka nepo.	Moithuti o peletile mantswe a 4-6 ka nepo.	Moithuti o peletile mantswe a 7-9 ka nepo.	Moithuti o peletile mantswe a 10 ka nepo.
POLELO YA PILETSO	Moithuti o entse diphoso tsa ho peleta kapa tsa matshwao a puo tse 4 kapa ho feta.	Moithuti o entse diphoso tsa ho peleta kapa tsa matshwao a puo tse 3.	Moithuti o entse diphoso tsa ho peleta kapa tsa matshwao a puo tse 2.	Moithuti o entse phoso ya ho peleta kapa ya matshwao a puo e le 0-1.

4.3: MEDUMO / HO BALA	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Hlwaya ditumanotshi tse tlwaelehileng ha di hlahella mantsweng mohl: aa, ee • O balla buka e boemong ba hae hodimo. • O sebedisa mantswa, medumo, tsebo ya ho hlahloba moelelo le ho kgetholla mantswa.
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Sena se ka etswa nako enngwe le enngwe ho tloha bekeng ya 6 ho isa bekeng ya 8 • Etsa sena ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Ka nako ya 'ho bala ka tataiso ya sehlopha' bitsa setho ka seng sa sehlopha ho tla mme se o balle ka boikemelo. • Qala ka ho botsa moithuti hore ao balle lenane la medumo le mantswa a sebedisang ditumanotshi tseo a tshwanetseng hore a be a di tseba, mohlala: aa, ee- • Ebe, o kopa moithuti ho o balla hodimo seratswana se boemong ba hae. Etsa bonnete hore seratswana se kenyeletsa mantswa a kgethollehang • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI 4.3 MEDUMO	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
ELELLWA LE HO BALA MANTSWE A DITUMANOTSHI TSE TLWAELEHILENG QALONG LE QETELLONG YA MANTSWE	Moithuti o sokola ho bala medumo le mantswe ohle ka nepo. (1-2)	Moithuti o bala a mang a mantswe le medumo ka nepo. (3-4)	Moithuti o bala boholo ba mantswe le medumo ka nepo. (5-6)	Moithuti o bala mantswe le medumo yohle ka nepo. (7)
RUBIRIKI 4.3 HO BALA	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
BOKGELEKE	Moithuti o bala ka ho qeya-qeya, a kgutse ha fihla mantsweng ao a sa a tsebeng, a phete mantswe kapa polelwana. (1-2)	Moithuti o a bala a kgutse nakwana kapa a qeye-qeye. Moithuti o na le 'matheba a makukuno' ao a leng thata ho feta ho ona. (3-4)	Moithuti o bala a kgofutsa ha nakwana morehethong wa hae wa ho bala. Moithuti thatafalla ke mantswe a itseng mme / kapa dibopeho tsa dipolelo. (5-6)	Moithuti o bala ka bokgabane a kgofutsa. Moithuti o kgona ho itokisa ha a bala mantswe a thata mme / kapa dibopeho tsa dipolelo. (7)
TSEBO YA HO KGETHOLLA	Moithuti o hloka tshetso e ngata ka medumo ho tswa ho tijjhere ho bala lentse le o sa le tsebeng. Moithuti o sokola ho arola mantswe ka dinoko ka medumo ya lona. Moithuti o tseba mantswe a mmalwa a bonwang / a phetwang kgafetsa. (1-2)	Moithuti o leka ho sebedisa medumo ho bala mantswe ao a sa a tsebeng empa o hloka tshetso ho tswa ho tijjhere. Moithuti o kgona ho arola mantswe ka dinoko kapa medumo ya ona ka tshetso ho tswa ho tijjhere. Moithuti o tseba mantswe a mang a bonwang / mantswe a phetwang kgafetsa. (3-4)	Moithuti o sebedisa medumo le lethathamo ho qapodisa mantswe ao a sa a tsebeng, empa o hloka thuso moo le moo ho kopanya medumo ho bopa lentse. Moithuti o tseba mantswe ohle a bonwang ao a rutilweng / mantswe a phetwang kgafetsa. (7)	Moithuti o sebedisa medumo le lethathamo ho qapodisa mantswe ao a sa tsebeng, mme o kgona ho kopanya medumo ho bopa lentse. Moithuti o tseba mantswe ohle a bonwang ao a rutilweng / mantswe a phetwang kgafetsa. (7)

4.4: HO BALA LE KUTLWISISO	
SEPHEO	<p>Mamela a be a tadimane le seratswana ka ho:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlwaya bothata bo qalang paleng bo ntshetsang pale pele • Hlwaya tatelano ya diketsahalo • Araba dipotso tsa boemo bo hodimo tse jwaloka 'O nahana...? / Hobaneng ha...?
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Sena se ka etswa nako e nngwe le enngwe ho tloha bekeng ya 4 ho isa bekeng ya 7 • Etsa sena ka bo Lahlano ka nako ya mosebetsi wa molomo: Sekaseka seratswaneng kapa ka bo Labohlano ka nako ya ho bala ka kopanelo: Mosebetsi ya kamora Padiso
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Sebedisa pale ya nako ya ho bala ka kopanelo ya beke e fetileng. • Efa phaposi mosebetsi wa ho phethela mosebetsi. • Ebe, o biletsa moithuti ka mong tafoleng ya hao ho phetha tekanyetso. • Kopa baithuti ho araba mofuta wa dipotso tse 1-2 tse latelang ka seratswana: <ul style="list-style-type: none"> Dipotso ka bothata bo qalang 1 Bothata e ne e le eng qalong ya pale? 2 Ke mang kapa ke eng e bakileng bothata? Tatelano 1 Ho etsahetse eng qalong ya pale? 2 Ho etsahetse eng pheletsong ya pale? 3 Ho etsahetse eng kamora ...? 4 Ho etsahetse eng pele: ...kapa...? Dipotso tse bulehileng 1 O nahana...? 2 Na o ka etsa kgokahanyo...? 3 Ha o ne o le...o ne o tla etsa eng? Hobaneng? • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
DIPOTSO KA BOTHATA BO QALANG	Moithuti ha akgone ho hlwaya bothata bo ntshetsang pale pele. (1)	Moithuti o kgona ho hlwaya bothata bo ntshetsang pale pele. Moithuti ha a kgone ho hlwaya hore bothata bo bakilwe ke mang. (2)	Moithuti o kgona ho hwaya bothata bo ntshetsang pale pele. Moithuti o kgona le ho hlwaya hore ke mang kapa ke eng e bakileng bothata. Moithuti o sokola ho hopola dintlha tse amanang le bothata. (3)	Moithuti o kgona ho hlwaya bothata bo ntshetsang pale pele. Moithuti o kgona le ho hlwaya hore bothata bo bakilwe ke mang kapa ke eng. Moithuti o hopola dintlha ka ho hlaka tse amanang le bothata. (4-5)
TLHAHLAMANO	Moithuti ha a kgone ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng ka nepo. (1)	Moithuti o kgona ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng ka nepo ka tshehetso e itseng. (2)	Moithuti o kgona ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng feela o nka nako e itseng.(3)	Moithuti o hlahlamanya diketsahalo tsohle ka nepo le ka potlako ho tswa seratswaneng. (4)
DIPOTSO TSE BULEHILENG	Moithuti ha a kgone ho araba potso e bulehileng ka tema. (1)	Moithuti o araba potso e bulehileng ka tema ka tshehetso e itseng. (2)	Moithuti o araba potso e bulehileng ka tema, feela ha a kgone ho fana ka lebaka karabong ya hae. (3)	Moithuti o araba potso e bulehileng ka tema ka nepo, mme o kgona ho fana ka lebaka. (4-5)

4.5: MONGOLO	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Kopitsa le ho ngola polelo ka nepo
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa sena o sebedisa thuto ya mongolo bakeng sa beke beke 5-6, kapa beke 7-8.
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa thuto ya mongolo jwaloka tlwaelo. • Etsa bonnete ba hore baithuti ba kopitsa dipolelo tse mmalwa ho tswa tlapangollong. • Ha baithuti ba ntse ba ngola, tsama-tsamaya mme o ba hlahlobe. • Kgobokanya dibuka tsa baithuti pheletsong ya potoloho ya mongolo. • Hlahloba mongolo le ho ngola ha moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
MONGOLO: POLELO	Moithuti o sokola ho kopitsa le ho ngola polelo ka nepo. Ho na le diphoso tse ngata ka popeho ya ditlhaku, sebaka pakeng tsa mantswe, mmoho le tekano ya boholo ba mongolo. Moithuti o ngola ka boiketlo. (1-2)	Moithuti o kopitsa le ngola polelo boholo tse nepahetseng. Ho ena le diphoso ka popeho ya ditlhaku, kapa sebaka pakeng tsa mantswe, kapa tekano ya boholo ba mongolo. Moithuti o ngola ka boiketlo.(3-4)	Moithuti o kopitsa le ho ngola polelo ka nepo. Lebelo la moithuti la ho ngola le makgethe a ka ntlafala. (5-6)	Moithuti o kopitsa le ngola polelo ka nepo, ka makgethe le ka lebelo le tshwanelehileng. (7)

4.6: HO NGOLA	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Ngola dipolelo tse 3 ka ditaba tsa hae a sebedisa medumo eo a ithutileng yona le mantswe a bonwang, ditlhaku tse kgolo le kgutlo.
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa sena o sebedisa thuto ya mongolo bakeng sa beke 3-4, beke 5-6, kapa beke 7-8.
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa thuto ya mongolo jwaloka tlwaelo. • Kgobokanya dibuka tsa baithuti pheletsong ya potoloho ya mongolo. • Hlahloba mongolo moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
HO NGOLA: BONNETE	Mohoplo o boima hore a o utlwise, kapa ha se wa nnete – o kopitsa mohlala wa titjhere.	Mohopolo o a utlwisiseha mme ke wa nnete, le ha o tshwana le mohlala.	Mohopolo ke wa nnete ebile ke wa botho.	Mohopolo ke wa nnete, ke wa botho ebile ke boiqapelo.
HO NGOLA: SEBOPEHO LE BOLELELE BA POLELO	Moithuti o ngotse mantswe a mmalwa kapa seratswana.	Moithuti o ngotse polelo e le nngwe ka sebopeho se nepahetseng.	Moithuti o ngotse polelo tse ka sebopeho se nepahetseng.	Moithuti o ngotse dipolelo tse tharo ka sebopeho se nepahetseng.
HO NGOLA: MATSHWAO A PUO	Moithuti o sokola ho sebedisa ditlhaku tse kgolo mmoho le kgutlo ka nepo.	Moithuti o sebedisa ditlhaku mmoho le kgutlo ka nepo, empa o sokola ka matshwao a mang a puo.	Moithuti o sebedisa matshwao ohle a puo a rutilweng ka tshwanelo, empa o etsa diphoso moo le moo.	Moithuti o sebedisa matshwao ohle a puo ka nepo mme o etsa diphoso ka sewelo.

